

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2024. gada 28. martā

Senāts šādā sastāvā: senators referents Aivars Uminskis, senatori Ivars Bičkovičs un Artūrs Freibergs

rakstveida procesā izskatīja kriminālietu sakarā ar Noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā izmeklēšanas prokuratūras prokurora Kaspara Andrušķina kasācijas protestu par Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 18. maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Kurzemes rajona tiesas 2023. gada 16. janvāra spriedumu

/pers. A/, personas kods /personas kods/,

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 320. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu 4 mēnešiem, atņemot tiesības ieņemt valsts amatpersonas amatus valsts un pašvaldības iestādēs uz 5 gadiem un konfiscējot naudu 8640,03 *euro* un 2000 Norvēģijas kronas;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 318. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu galīgais sods /pers. A/ noteikts brīvības atņemšana uz 1 gadu 6 mēnešiem, atņemot tiesības ieņemt valsts amatpersonas amatus valsts un pašvaldības iestādēs uz 5 gadiem un konfiscējot naudu 8640,03 *euro* un 2000 Norvēģijas kronas.

Saskaņā ar Krimināllikuma 55. pantu ar brīvības atņemšanas sodu /pers. A/ notiesāts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem

[2] Ar Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 18. maija spriedumu, iztiesājot kriminālietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora K. Andrušķina apelācijas protestu un apsūdzētā /pers. A/ aizstāvja zvērināta advokāta Raiņa Stumberga apelācijas sūdzību, Kurzemes rajona tiesas 2023. gada 16. janvāra spriedums atcelts daļā par /pers. A/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 318. panta pirmās daļas, daļā par noteikto galīgo sodu.

/pers. A/ atzīts par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 318. panta pirmās daļas un attaisnots.

[3] Par Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 18. maija spriedumu prokurors K. Andrušķins iesniedzis kasācijas protestu, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas protestu pamato turpmāk norādītie argumenti.

[3.1] Apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka apsūdzētā /pers. A/ darbībā nav Krimināllikuma 318. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses pazīme – būtisks kaitējums.

Tiesa nepamatoti norādījusi, ka kriminālprocesā mantisks zaudējums nav radies, jo neviena persona nav pieteikusies un nav arī atzīta par cietušu, kā arī nav pieteikta mantiskā kaitējuma kompensācija.

Izskatāmajā lietā ir pierādīta citas personas kontrabandas izdarīšana ievērojamā apmērā, tādējādi valstij nodarītais zaudējums rodas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī un tas nav atkarīgs no apstākļiem, vai lietā ir pieteikta kaitējuma kompensācija.

Turklāt apelācijas instances tiesa ir ignorējusi Senāta judikatūras atziņu, ka būtisku kaitējumu bez papildu izklāsta apsūdzībā rada valsts amatpersonas darbība, kas saistīta ar šīs personas citu noziedzīgu nodarījumu vai arī citas personas noziedzīgu nodarījumu (*Senāta 2014. gada 18. februāra lēmums lietā Nr. SKK-1/2014, 16870003006*).

[3.2] Tāpat apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 55. pantu, jo nav izvērtējusi visus šajā tiesību normā norādītos apstākļus – noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu. Apelācijas instances tiesa nav vērtējusi apelācijas protestā norādītos argumentus, ka apsūdzētais, būdams valsts amatpersona, ir izdarījis smagu un mazāk smagu noziegumu, turklāt šiem noziedzīgajiem nodarījumiem piemīt augsta kaitīguma pakāpe, kas tos izceļ līdzīgu noziegumu vidū, jo apsūdzētais ar savām darbībām ir diskreditējis Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldes prestižu, kas ne tikai atsevišķiem sabiedrības indivīdiem, bet visai sabiedrībai kopumā rada nepareizu priekšstatu par vispārāzīto uzvedības un pastāvošo morāles normu ievērošanu. Ievērojot iepriekš minēto, nav pamata apsūdzētajam /pers. A/ piemērot Krimināllikuma 55. panta nosacījumus un ar brīvības atņemšanas sodu notiesāt viņu nosacīti.

Motīvu daļa

[4] Senāts atzīst, ka jautājums, uz kuru jāsniedz atbilde: uz kuru brīdi ir aprēķināms mantisks zaudējums, noskaidrojot Krimināllikuma 318. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses pazīmes – būtiska kaitējuma – esību.

[4.1] Apelācijas instances tiesa, taisot attaisnojošu spriedumu /pers. A/ apsūdzībā pēc Krimināllikuma 318. panta pirmās daļas, atzinusi, ka lietā nav apstiprinājies likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23. panta pirmās daļas 1. punktā paredzētais būtiskā kaitējuma elements – mantiskais zaudējums –, jo lietā nav iegūtas ziņas par valstij nodarītiem materiāliem zaudējumiem nesamaksāto nodokļu veidā un nav pieteikta kaitējuma kompensācija.

Senāts konstatē, ka šāds atzinums nav atbilstošs likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23. panta pirmās daļas saturam, tādējādi tiesa nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 318. panta pirmo daļu, kvalificējot noziedzīgo nodarījumu.

[4.2] Krimināllikuma 318. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse izpaužas tādejādi, ka dienesta stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas rezultātā ir iestājušās kaitīgas sekas – būtisks kaitējums.

Būtiska kaitējuma saturs ir atklāts likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23. panta pirmajā daļā:

1) nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par piecu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, un apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses;

2) nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par desmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu;

3) ievērojami apdraudētas citas ar likumu aizsargātās intereses.

No minētās tiesību normas 1. un 2. punkta satura secināms, ka, vērtējot noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses obligāto pazīmi – būtisku kaitējumu –, jāņem vērā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī nodarītais mantiskais zaudējums.

Turklāt no krimināltiesību doktrīnas secināms, ka noziedzīgs nodarījums uzskatāms par pabeigtu, kad prettiesiskās darbības vai bezdarbības rezultātā iestājušās Krimināllikuma panta dispozīcijā norādītās sekas (*Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 63. lpp.*).

Tādejādi noziedzīgā nodarījuma, kura kvalifikācijai ir konstatējamas kaitīgas sekas – būtisks kaitējums –, sastāva esību neietekmē apstākļi, kas radušies pēc noziedzīgā nodarījuma pabeigšanas, tai skaitā kontrabandas preces konfiskācija vai kaitīgu seku atļidzīšanās vai novēršana.

[4.3] No apsūdzētajam/pers. A/ celtās apsūdzības pēc Krimināllikuma 318. panta pirmās daļas izriet, ka viņš, būdams valsts amatpersona un ļaunprātīgi izmantojot savu dienesta stāvokli, pretēji dienesta interesēm un veicamajiem uzdevumiem nodrošināja kontrabandas ieviešanai labvēlīgus apstākļus kā rezultātā 2022. gada 3. jūnijā Latvijas Republikas muitas teritorijā tika ievestas nedeklarētas muišošanai pakļautas preces – no uzskaites noņemtas automašīnas – „Renault MEGANE”, kuras muitas vērtība ir 2991,67 *euro*, un „Nissan X-TRAIL”, kuras muitas vērtība ir 5089,53 *euro* (kopumā 8081,20 *euro*), kas atbilstoši Latvijas Republikas valdības 2022. gadā noteiktajam minimālās mēnešalgas apmēram (500 *euro*) un likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.¹ panta pirmajai daļai veido ievērojamu apmēru.

Tādejādi/pers. A/ ar savu rīcību valstij nodarīja mantisku zaudējumu nenomaksāto nodokļu veidā 2674,88 *euro*, ko veido muitas nodoklis 808,12 *euro* un pievienotās vērtības nodoklis 1866,76 *euro*, diskreditēja Latvijas valsti, Valsts ieņēmumu dienestu un tā prestižu un, neatklājot un nenovēršot muitas pārkāpumu, apdraudēja tautsaimniecības intereses muitas darbības sfērā, kas saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23. panta pirmās daļas 1. punktu atzīstams par būtisku kaitējumu.

[4.4] Pretēji likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktajam apelācijas instances tiesa, vērtējot, vai/pers. A/ dienesta stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas rezultātā ir iestājušās kaitīgas sekas, nepamatoti piešķīrusi nozīmi apstākļiem, kas neietekmē noziedzīgā nodarījuma sastāvu, bet nav ņēmusi vērā, ka noziedzīgais nodarījums tika pabeigts ar brīdi, kad /pers. A/ apzināti atļāva Latvijas Republikas muitas teritorijā ievest nedeklarētas preces 8081,20 *euro*, par kurām nav nomaksāti nodokļi 2674,88 *euro*.

Senāts atzīst, ka Kurzemes apgabaltiesa nepareizi piemērojusi Senāta judikatūrā pausto atziņu, ka jēdziens „noziedzīga nodarījuma priekšmeta vērtība” un „nodokļu administrēšana” ir nošķirami (*Senāta 2017. gada 10. februāra lēmumu lietā Nr. SKK-26/2017, 15890008713*), bet apelācijas instances tiesas atsauc uz Senāta 2016. gada 28. janvāra lēmumu lietā Nr. [SKK-35/2016](#) (Nr. 15890003314) neveido judikatūru.

Senāts norāda, ka kriminālatbildība un kaitējuma kompensācija (civiltiesiskā atbildība kriminālprocesa ietvaros) ir divi atšķirīgi krimināltiesiskie institūti, tādejādi katram no tiem ir savi, likumā noteikti piemērošanas nosacījumi.

Senāts vairākkārt jautājumus par nenomaksāto nodokļu veidā valstij radīto materiālo zaudējumu konstatēšanu lietās par pretlikumīgi Kopienas muitas teritorijā ievestajām ar ievadomās nodokli apliekamajām precēm atzinis, ka Eiropas Padomes 1992. gada 12. oktobra Regulas (EEK) Nr. 2913/92 par Kopienas Muižas kodeksa izveidi 233. panta otrā daļa rada nodokļa parāda pastāvēšanu vienīgi attiecīgās krimināllietas ietvaros krimināltiesisko attiecību taisnīga neregulējuma nolūkā, ciktāl šā parāda apmērs ietekmē personas darbību kvalifikāciju vai novērtējumu sakarā ar piespriežamā soda apmēru (*Senāta 2016. gada 22. janvāra lēmums lietā Nr. SKK-15/2016, 15890008713, 2016. gada 8. jūnija lēmums lietā Nr. SKK-323/2016, 15890017612, 2016. gada 21. jūnija lēmums lietā Nr. SKK-99/2016, 15890011613, 2017. gada 10. februāra lēmums lietā Nr. SKK-26/2017, 15890008713*).

Arī atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 9. oktobra Regulas (ES) Nr. [952/2013](#), ar ko izveido Savienības Muižas kodeksu (turpmāk – Savienības Muižas kodekss), 124. panta 2. punktam muitas parādu neuzskata par dzēstu gadījumos, ja preces, par kurām maksājams ievadomās vai izvedomās nodoklis, tiek konfiscētas vai aizturētas un vienlaicīgi vai vēlāk konfiscētas, saistībā ar sankciju noteikšanu par muitas pārkāpumiem, ja saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem ievadomās vai izvedomās nodoklis vai muitas parāda esamība ir pamats sankciju noteikšanai.

Eiropas Savienības Tiesa, sniedzot atbildi uz prejudiciālu jautājumu par Savienības Muižas kodeksa tiesību normu piemērošanu kontrabandas lietā, norādījusi, ka Savienības Muižas kodeksa 124. panta 1. punkta „e” apakšpunktā paredzētā muitas parāda dzēšana preču aizturēšanas un konfiskācijas gadījumā pēc to nelikumīgas ieviešanas Savienības muitas teritorijā neskar krimināltiesību normas par muitas noteikumu pārkāpumiem, aizturēšanas un konfiskācijas gadījumā muitas parāds netiek uzskatīts par dzēstu, ja saskaņā ar dalībvalsts krimināltiesību normām muitas nodokļi var būt par pamatu sodu noteikšanai vai muitas parāds ir pamats kriminālvajāšanai (*Eiropas Savienības Tiesas 2022. gada 7. aprīļa sprieduma lietā „Kaumo teritorinė muitinė”, C-489/20, ECLI:EU:C:2022:277, 38. punkts*).

Lai arī vēlāk muitas nodoklis tiek nomaksāts vai prece konfiscēta, tas nepadara par nenotikušu faktus, ka prece noteiktā laikā un vietā netika atmuitota un tika ieviesta Latvijas Republikas muitas teritorijā. Senāts atzīst, ka gadījumā, ja dienesta stāvoklis izmantots, lai pieļautu pārkāpumus muitas darbības sfērā, nenomaksātais muitas nodoklis noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī ir attiecināms uz būtiska kaitējuma esības konstatēšanu.

[5] Tāpat Senāts piekrīt prokurora kasācijas protesta argumentam, ka apelācijas instances tiesa, atzīstot, ka nepastāv Krimināllikuma 318. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses pazīme – būtisks kaitējums –, nav ņēmusi vērā judikatūrā pausto atziņu, ka būtisku kaitējumu bez papildu izklāsta apsūdzībā rada valsts amatpersonas darbība, kas saistīta ar šīs personas citu noziedzīgu nodarījumu vai arī citas personas noziedzīgu nodarījumu, ko konstatē izskatāmajā krimināllietā vai ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu citā krimināllietā (*Senāta 2014. gada 18. februāra lēmumu lietā Nr. SKK-1/2014, 16870003006*).

Lai arī/pers. A/ celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 318. panta pirmās daļas nav atsaucies uz likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23. panta pirmās daļas 3. punktu, no noziedzīgā nodarījuma apraksta izriet, ka /pers. A/ pretēji dienesta interesēm un veicamajiem uzdevumiem apzināti pieļāva, ka cita persona ievad Latvijas Republikas muitas teritorijā kontrabandu.

Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka ar Kurzemes rajona tiesas 2022. gada 17. novembra spriedumu pēc Krimināllikuma 190. panta pirmās daļas par iepriekš norādīto transportlīdzekļu kontrabandu, proti, par muišošanai pakļauto preču ieviešanā apmērā ieviešanu Latvijas Republikas muitas teritorijā, nedeklarējot tās, atzīts par vainīgu un notiesāts /pers. B/ (/pers. B/). Kaut arī apelācijas instances tiesa šo faktu ir konstatējusi, tā atstāja to bez ievērības, piemērojot Krimināllikuma 318. panta pirmo daļu.

[6] Vienlaikus Senāts norāda, ka, atkārtoti izskatot lietu apelācijas instances tiesā, ir jāņem vērā, ka viens apstāklis noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijā var tikt ņemts vērā tikai vienu reizi, proti, amatpersonas kontrabandas ievērojamā apmērā pieļaušanas fakts var radīt likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23. panta pirmās daļas 1. punktā paredzētās sekas – mantisku zaudējumu, kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par piecu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, un apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses –, vai minētās tiesību normas 3. punktā paredzētās sekas – ievērojami apdraudētas tautsaimniecības intereses muitas darbības sfērā (*Senāta 2017. gada 7. marta lēmumu lietā Nr. [SKK-16/2017](#), 11210073314*).

[7] Prokurors pamatoti norādījis, ka pretēji Krimināllikuma 55. panta nosacījumiem un judikatūrā paustajai atziņai apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā /pers. A/ izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu. Krimināllikuma 320. panta otrajā daļā brīvības atņemšanas sodam nav paredzēti alternatīvi soda veidi. Tādējādi likumdevējs uzskatījis, ka noziedzīgam nodarījumam piemīt nozīmīga kaitējuma pakāpe. Senāts norāda, ja tiesa atzīst par iespējamu sodu neizpildīt, tai pieņemtais lēmums īpaši jāmotivē, tostarp pievēršot uzmanību vispārējās prevencijas mērķa sasniegšanai.

Turklāt gadījumā, ja apsūdzētais /pers. A/ tiks atzīts par vainīgu Krimināllikuma 318. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, tiesai, izvērtējot Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldes prestiža diskreditācijas pakāpi, jāņem vērā, ka amatpersonas izdarītiem diviem noziegumiem kopumā piemīt augstāka kaitējuma pakāpe nekā vienam noziegumam.

Senāts vairākkārt norādījis, ka nesamērīgi mīksta soda noteikšana nesasnies soda mērķi – sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu –, jo šajā gadījumā vainīgā persona netiks pakļauta soda piespiedu ietekmei un ar to saistītajiem ierobežojumiem tādā mērā, kas atbilstu izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturam un radītajam kaitējumam. Šādas situācijas neveicina arī soda prevencijas uzdevuma izpildi, jo nenostiprina ne vainīgās personas, ne citu personu pārliecību par nepieciešamību pildīt likumus un atturēties no noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas (*Senāta 2015. gada 21. decembra lēmums lietā Nr. [SKK-743/2015](#), 11096214814, 2014. gada 30. septembra lēmums lietā Nr. [SKK-306/2014](#), 11519004512*).

[8] Senāts atzīst, ka, atceļot apelācijas instances tiesas spriedumu daļā un šajā daļā nosūtot lietu jaunai izskatīšanai Kurzemes apgabaltiesā, apsūdzētajam ir turpināma drošības līdzekļu – noteiktas nodarbošanās aizlieguma, dzīvesvietas maiņas paziņošanas un aizlieguma izbraukt no valsts – piemērošana.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. un 587. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 18. maija spriedumu daļā par /pers. A/ atzīšanu par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 318. panta pirmās daļas un attaisnošanu, par Krimināllikuma 55. panta piemērošanu;
atceltajā daļā lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Kurzemes apgabaltiesā;
pārējā daļā Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 18. maija spriedumu atstāt negrozītu;
apsūdzētajam /pers. A/ turpināt piemērot drošības līdzekļus – noteiktas nodarbošanās aizliegumu, dzīvesvietas maiņas paziņošanu un aizliegumu izbraukt no valsts.

Lēmums nav pārsūdzams.

A. Uminskis

I. Bičkovičs

A. Freibergs